

Intervjustudie över hur företag i Norrbotten är påverkade av Covid-19

1. Introduktion

Region Norrbotten har till Norrbottens Handelskammare gett i uppdrag att genom djupintervjuer, med god geografisk spridning i länet, få en bild över hur företagen upplever sig blivit påverkade av Covid-19 på kort respektive lång sikt. Syftet är att skapa sig en lägesbild över hur företag i Norrbotten är påverkade av, samt hanterar, effekterna av Covid-19.

Intervjuerna har skett branschöverskridande och vänt sig i huvudsak mot SMEs. Frågeställningen skall ge svar på hur företagen negativt påverkats, men även vilka egna insatser som gjorts för att mildra de negativa effekterna samt på vilket sätt företagen kunnat ta del av de insatser som varit tillgängliga genom de olika nationella stödpaket som presenterats. Dessutom skall frågeställningarna ge en insikt i hur företagen ser kommande behov av ytterligare åtgärder för att ge förutsättningar för att bolagen skall kunna överleva och anpassa sig till den marknad som kommer efter Covid-19.

För att få ett urval som ger en rättvisande bild från respektive kommun och med bra branschspridning har respektive kommuns näringslivsenheter fått lista de 10 mest lämpade företagen att kontakta. Dessa företag har kompletterats från Norrbottens Handelskammares sida och därefter fått utgöra underlag för telefonintervjuerna. Gällivare Näringsliv AB har tagit på sig att själva kontakta lämpliga företag och genomföra intervjuerna då de var inne i en process med att kontakta Gällivares över 800 bolag innan kommande semesterperiod.

Under vecka 21 och delar av vecka 22 har totalt 107 företag intervjuats. Ambitionen har varit att få en god geografisk spridning, spridning i storlek av bolag samt bransch. Alla 14 kommuner i länet är representerade, med 8–10 genomförda intervjuer i de flesta kommunerna. Undantagen är Gällivare, där GNAB intervjuade fem företag, samt Jokkmokk där tidsbrist och låg svarsfrekvens genererade i två genomförda intervjuer.

2. Studie och frågeställningar

Syftet med denna intervjustudie är att få en djupare inblick i företagsverksamheter, för att få en detaljerad lägesbild över hur företag runt om i länet har drabbats. Frågorna i intervjuerna fokuserar på företagets kostnader och åtgärder, och går därför inte in djupare på omvärldsanalys eller kassaflöde. Dessa uppgifter kompletteras istället av enkäter om Covid-19:s påverkan på företag, som Norrbottens Handelskammare i samarbete med Företagarna tidigare har skickat ut till företag i Norrbotten. Hänvisningar till dessa enkäter kommer att ske i analysen.

Intervjustudien har genomförts över telefon med VD eller annan kvalificerad företrädare för företagen. Samtliga har fått samma frågor, enligt ett frågeformulär¹ som har tagits fram i samråd med uppdragsbeställare. Frågorna är till stor del öppet ställda, för att ge företagen möjlighet att svara utifrån deras verksamhet och situation, utan att svaren påverkas i en viss riktning. Fokus har legat på Covid-19:s påverkan, ekonomiska åtgärder samt affärsstrategiska omställningar.

Företagen har inledningsvis fått svara på **verksamhetsrelaterade frågor** så som bransch, organisationsform, antal anställda på lönelistan samt om de anser sig ingå i en nationell eller internationell värdekedja. De har även fått bedöma hur Covid-19 har påverkat eller bedöms påverka deras verksamhet såväl kort- som långsiktigt, på en skala 1–5. Sedan har de fått frågor om **Covid-19:s påverkan** på deras verksamhet. För att få ändamålsenliga svar har de ombetts att ge exempel på

¹ Se fullständigt formulär i bilaga 1.

betungande kostnader och ekonomiska åtgärder som bolagen har vidtagit, tagit del av, behöver vidta samt saknar. Sedan har de fått svara på vilka åtgärder som har vidtagits, som behöver vidtas eller som saknas för att göra en **affärsstrategisk omställning**. Avslutningsvis har de fått svara på hur de som företag har hållit sig informerade om tillgängliga stöd och insatser samt marknad och omvärld under och efter Covid-19.

2.1. Begränsningar i studien

En begränsning i studien är formatet i sig, då intervjuer är dynamiska och kan variera stort mellan företag. Även om samtliga företag har fått samma frågor kan frågorna tolkas eller besvaras olika beroende på vem som intervjuar och hur samtalet har förflutit tidigare. Öppna frågor ger även utrymme för öppna svar. Samma typ av svar kan för olika personer innefatta olika saker, och motsatsvis kan olika svar egentligen innefatta samma saker.

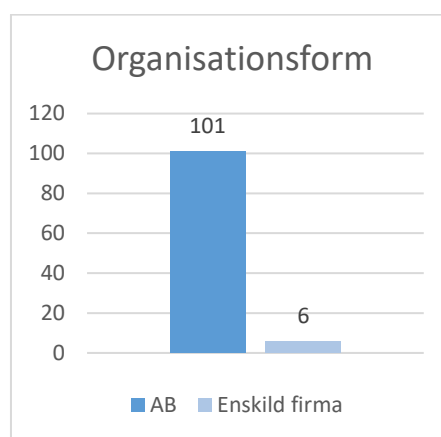
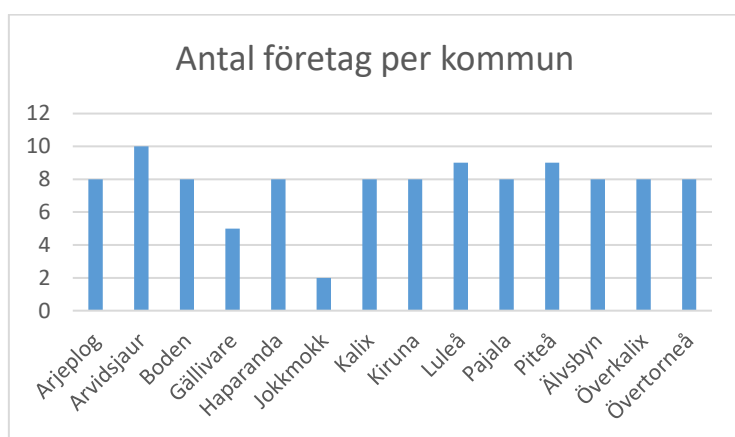
Vid genomförandet av intervjuerna har det blivit tydligt att löpande dialoger resulterar i att vissa svar blir irrelevanta eller alldeles för detaljerade. För att alls kunna använda materialet till att analysera läget i Norrbotten har vi därför valt att kategorisera svaren. Då vissa företag har gett flera exempel och andra endast ett sammanfattande exempel kan dessa kategoriseringar flyta ihop.

Med anledning av ovanstående gäller det därför att ta höjd för att svaren inte är uttömmande, och att siffrorna inte ger ett statistiskt resultat utan istället en aktuell lägesbild. Av denna anledning kommer vi att hänvisa till tidigare genomförda enkäter vid behov.

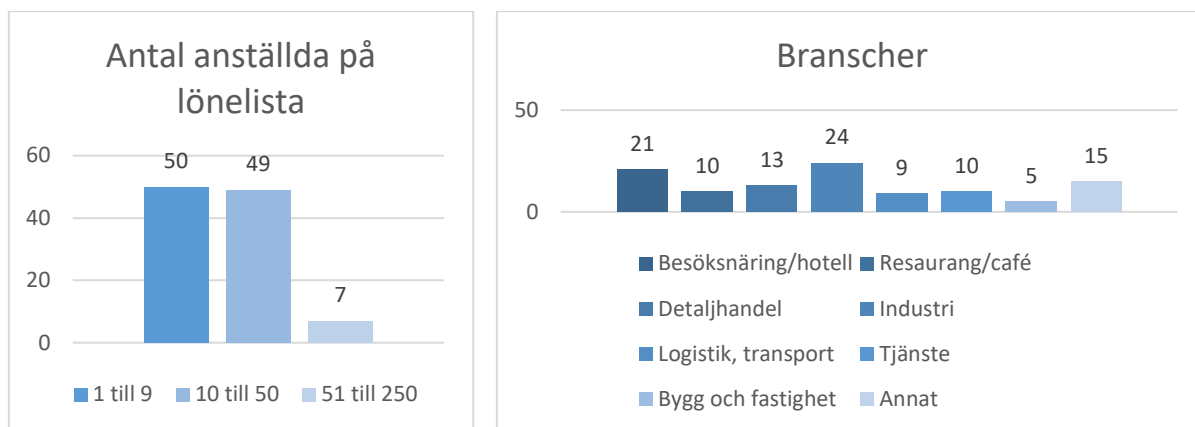
3. Intervjuade företag

För att urvalet skulle bli rättvisande fick respektive kommuns näringslivsenhet lista 10 relevanta företag att kontakta. Efter komplettering från Norrbottens Handelskammare har totalt 107 intervjuer genomförts i länets 14 kommuner. Nedan följer information om de intervjuade företagen:

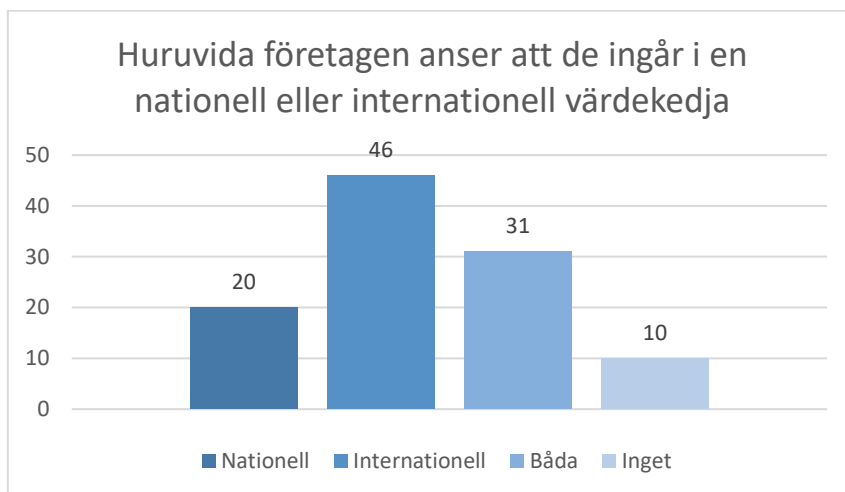
Den geografiska spridningen är jämnt fördelad, med undantag för Jokkmokk och Gällivare där färre intervjuer har genomförts. Av de 107 intervjuade företagen har organisationsformen i huvudsak varit aktiebolag, och ett fåtal har varit enskilda firmor.

Fördelningen av storlek är även den jämn. Med fokus på SME:s intervjuades 50 mikroföretag (mindre än 10 anställda), 49 små företag (10–50 anställda) samt 7 medelstora företag (51–250 anställda). För att avgöra storleken har företagen fått uppge antal anställda på lönelistan. De intervjuade företagen är verksamma i en mängd olika branscher, även dessa med en jämn geografisk spridning.

På frågan om företagen anser att de ingår i en nationell eller internationell värdekedja svarar totalt 51 företag att de ingår i en nationell värdekedja, och 77 företag att de ingår i en internationell värdekedja. 77 företag motsvarar 71,9% av de intervjuade företagen. Det vi kan se är att många av dessa företag är beroende av öppna gränser på ett eller annat sätt. Många uppger att de har utländska kunder (antingen som besök eller export), men även att de importerar material, insatsvaror eller annat. Vi ser även att utländsk kompetensförsörjning är viktigt för länets företag, inte minst i bärindustrin där flera företag flaggar för prishöjningar på grund av rådande situation.

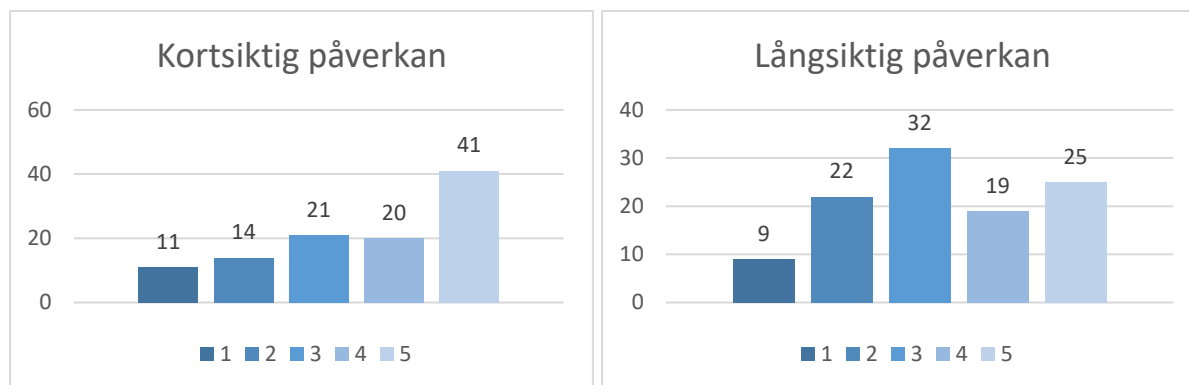

4. Kort- och långsiktig påverkan

Till frågorna om företagen bedömer att de har påverkats på kort sikt och hur de kommer att påverkas på lång sikt har skalan 1–5 använts, där 1 är ingen påverkan och 5 är väldigt stor påverkan.

På kort sikt uppger 41 företag (38%) att de har upplevt väldigt stor påverkan. 20 företag (19%) svarar 4 och resterande (43%) svarar mellan 1–3. Detta stämmer överens med enkätsvaren, där 57% av svarande uppger att de är direkt negativt påverkade av Covid-19.

På lång sikt uppger 25 företag (23%) att de bedömer att påverkan kommer att vara väldigt stor. 19 företag (18%) svarar 4, och resterande (59%) svarar 1–3. En tredjedel av de tillfrågade företagen svarar 3, många med motivering att de inte vet. Här ser vi att många företag upplever att det är svårt att förutsäga vad som kommer att hända framöver, och att mycket beror på om gränserna kommer att öppna eller ej. Flera företag ger villkorade svar, där prognosen blir värre om gränserna är fortsatt stängda och bättre om gränserna öppnar. Samma typ av svarskurva ser vi även i enkätsvaren, vilket är intressant och styrker bilden av företagens framtidsspaning.

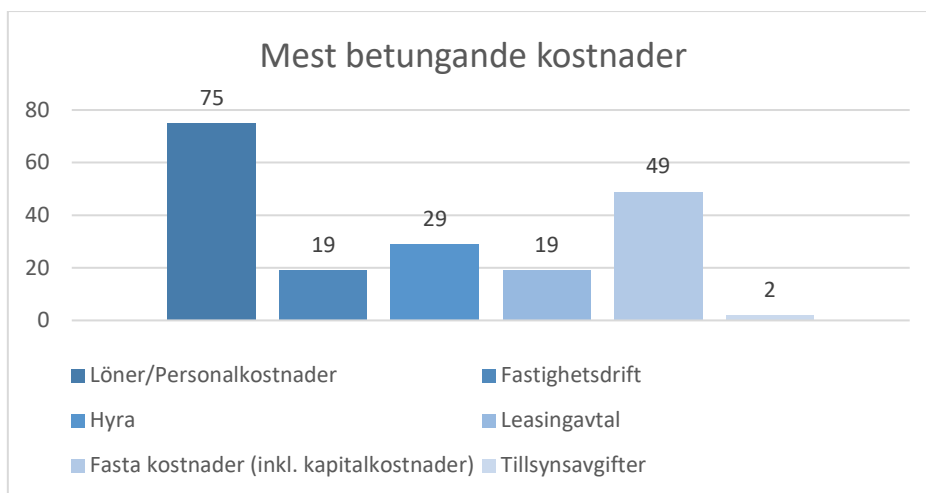
5. Betungande kostnader

På frågan om betungande kostnader har svaren kategoriserats för att möjliggöra en sammanställning. Varje svar har kategoriserats samt placerats i en eller flera kategorier. Många företag har tagit upp flera kostnadsexempel, dessa har då delats upp och placerats i respektive kategori. Varje kostnadsexempel har placerats i en egen kategori, och har således bara tagits upp en gång. I de fall där företagen har svarat "fasta kostnader" är det till exempel inte långt bort att anta att det består av kostnader som faller inom de andra kategorierna. Detta innebär att gränsen mellan kategorierna kan bli flytande.

I sammanställningen ser man att 75 företag har svarat "Löner/Personalkostnader". Det är det vanligaste svaret, tätt följt av "Fasta kostnader (inkl. kapitalkostnader)" med 49 svar. Hyra och fastighetsdrift är andra stora kostnader, med totalt 48 svar. Många av företagen svarar också att det inte nödvändigtvis är kostnaderna som är betungande, utan det är inkomstbortfallet som är det stora problemet. Utan inkomster är varje krona viktig, men oavsett hur mycket som sparas in så är företagen sårbara utan inkomster. I enkäten uppger 62% av de svarade att de ser ett minskat kassaflöde, så även här styrker det bilden vi har fått under intervjuerna.

Flera företag pekar på att det är svårt att se den totala effekten ännu, då det ofta är en fördröjning i kassaflödet. Exempel på detta är försäljningar med 60 dagar eller längre som betalningsvillkor, kommer kunderna ha pengar att betala med då fordran förfaller? Flera företag inom industrin ser även minskad orderstock framöver, fastän de nu har mycket att göra. Oron för vad som händer när antalet order tar slut är stor. Inom besöksnäringen poängterar flera företag att vintersäsongen var god, men att den riktiga prövningen kommer framöver. Osäkerheten kring öppna gränser och huruvida eventuella stöd kommer att finnas [kvar] gör att det är svårt att planera verksamheten.

Flera företag är frustrerade över kommunernas agerande, och menar att de inte gör nog mycket för att underlätta för näringslivet. Bland annat nämns betungande tillsynsavgifter och höga kostnader från kommunala bolag.

6. Ekonomiska åtgärder

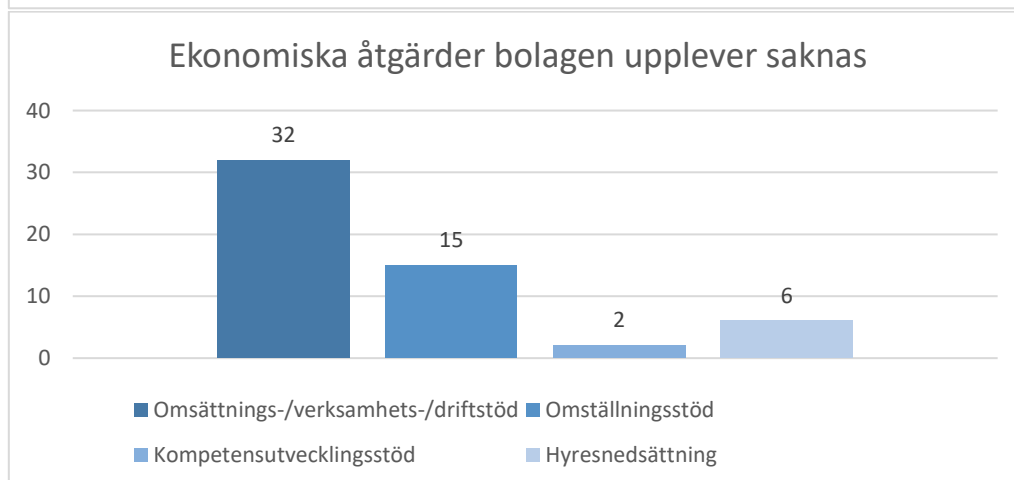
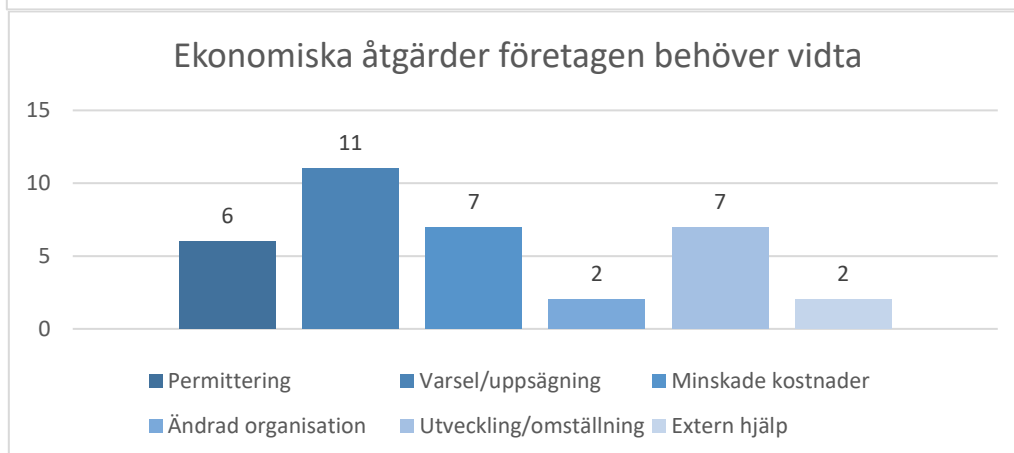
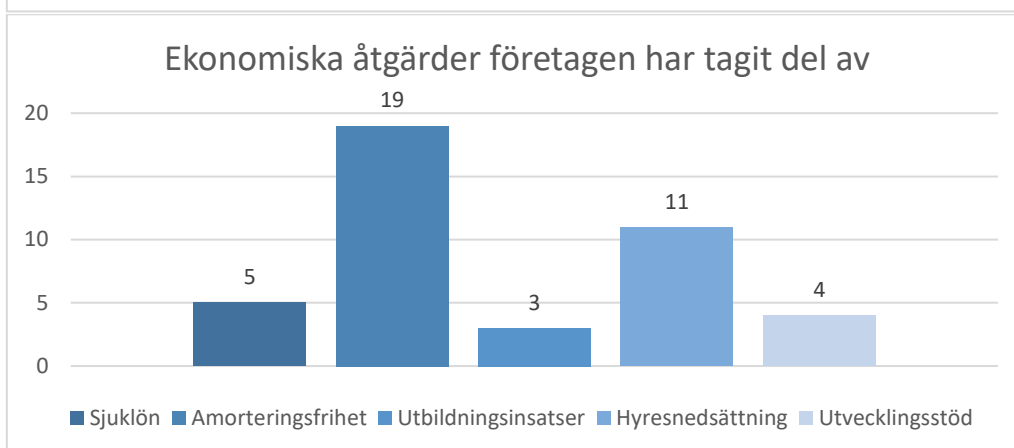
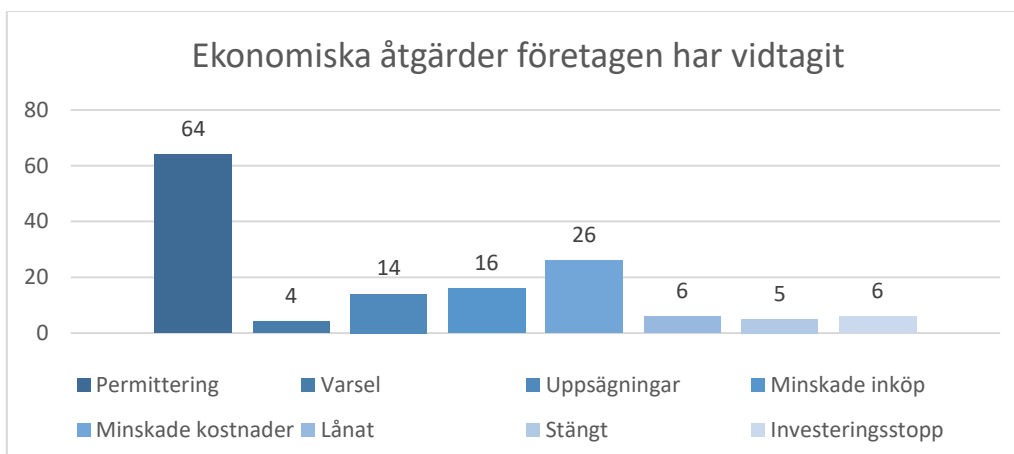
Med samma kategoriseringsmetod som för betungande kostnader har vi sammanställt företagens svar om ekonomiska åtgärder. Här ser vi att permittering är det vanligaste svaret, där 64 företag uppger att de har permitterat en eller flera i sitt företag. Många av företagen har permitterat hela personalstyrkan, och försöker täcka upp genom att arbeta mer själva och ta hjälp av familj. Inom handel och besöksnäring innebär permittering att de hamnar i ett moment 22. Utan personal måste verksamheten hålla stängt, men håller de stängt mister de samtidigt intäkter. Inför semestern är oron särskilt stor, och en företagare beskriver det som om en "trippelbestraffning" där de inte kan permittera under semestern, inte anställa någon ny och inte hålla öppet. Flera företag ifrågasätter även varför stödet enbart är riktat till arbetstagarna, när det är företagen som drabbas hårdast. Det beskrivs som statligt betald semester, medan ägarna kämpar vidare själva. Förslag har lyfts om att kombinera permittering med kompetensutveckling, för att något gott ska komma ur det.

Minskade kostnader är den nästa vanligaste ekonomiska åtgärden med 26 svar, och här pratar företagen om pågående förhandlingar med leverantörer, banker, och hyresvärdar om uppskov, nedsättningar och andra typer av överenskommelser. På svaren om vilka åtgärder företagen redan har tagit del av ser man att 19 har fått amorteringsfrihet, och 11 har fått hyresnedsättning.

Varsel och uppsägningar har 4 respektive 14 svar, vilket vittnar om det ansträngda läge företagen befinner sig i. Detta styrks vidare av att 11 företag svarar att de kommer att behöva varsla eller säga upp personal. Vidare uppger 11 företag att de kommer att behöva se över sin organisation och genomföra förändringar. Här ser vi att många företag pratar om flexibilitet, att i framtiden ha en personalstyrka som kan anpassas efter ökad eller minskad efterfrågan.

På frågan om vilka stöd som saknas så svarar 32 företag att de behöver någon form av omsättnings-, verksamhets-, eller driftstöd. Ett rent monetärt stöd som kan täcka upp för det inkomstbortfall som så många har drabbats av.

Många företag har nämnt arbetsgivaravgifter. Då detta sker automatiskt har vi ej tagit med det som en kategori i åtgärder de har tagit del av. Däremot har flera företag berättat att betald sjuklön har hjälpt dem i ett krisande läge, genom att de då ej behöver permittera övrig personal.

7. Åtgärder för affärsstrategisk omställning

Med samma kategoriseringsmetod som för tidigare frågeställningar har vi sammanställt företagens svar om åtgärder för affärsstrategiska omställningar.

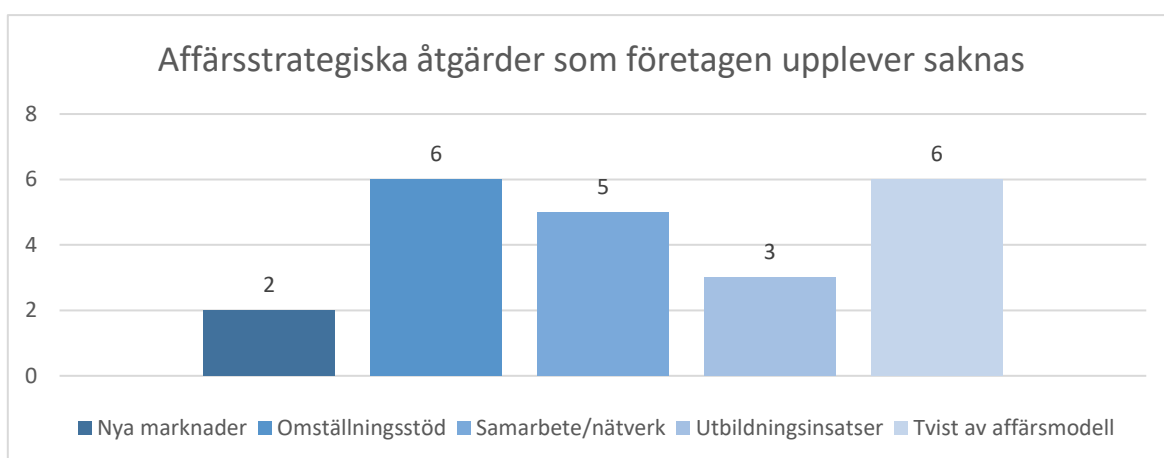
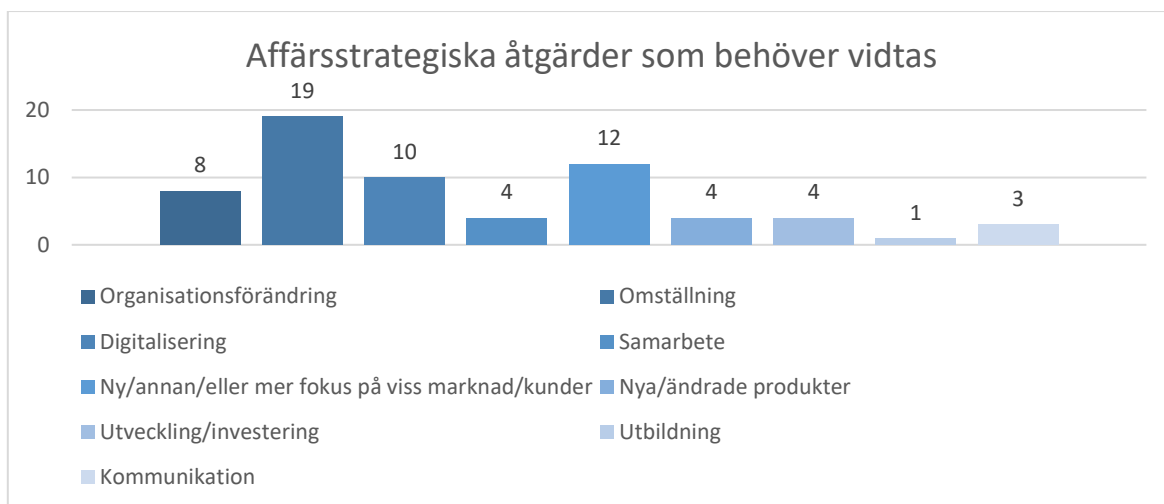
Här ser vi tydligt att företagen befinner sig i olika faser. Att se och ha insikt i vilka omställningar som behöver göras, eller åtgärder som krävs, för att bolaget skall kunna gå stärkta ur en innevarande krissituation är väldigt beroende av var i en krishantering det intervjuade företaget befinner sig i. För flera av de intervjuade upplevdes att frågeställningen kom överraskande och därför blev svår att besvara. Det syns tydligt på svarsfrekvensen. De företag som vidtagit affärsstrategiska åtgärder, 65 stycken, hade betydligt lättare att svara på frågan vad som behövde vidtas, 66 st.

19 av de intervjuade företagen svarar att de har behov av att ställa om sin verksamhet. 12 svarar att se på ny marknad eller mer koncentrerat på en befintlig marknad kunde vara en nödvändighet. 10 svarade att digitalisering var en strategisk omställning man såg framför sig.

En majoritet av företagen såg en nödvändighet i en omställning, en tvist av nuvarande affärsmodell, vilket visar att flertalet kommit relativt långt i sin egen analys av vad som behöver göras. Att utifrån denna insikt komma fram till exakt vilka steg och hur det i slutändan kommer att påverka kunden upplevdes väldigt få vara framme i. Flera efterfrågade exempel på hur andra hanterat sin omställning och andra efterfrågade insikten i hur en förändring av den globala marknaden kommer att påverka det egna företaget.

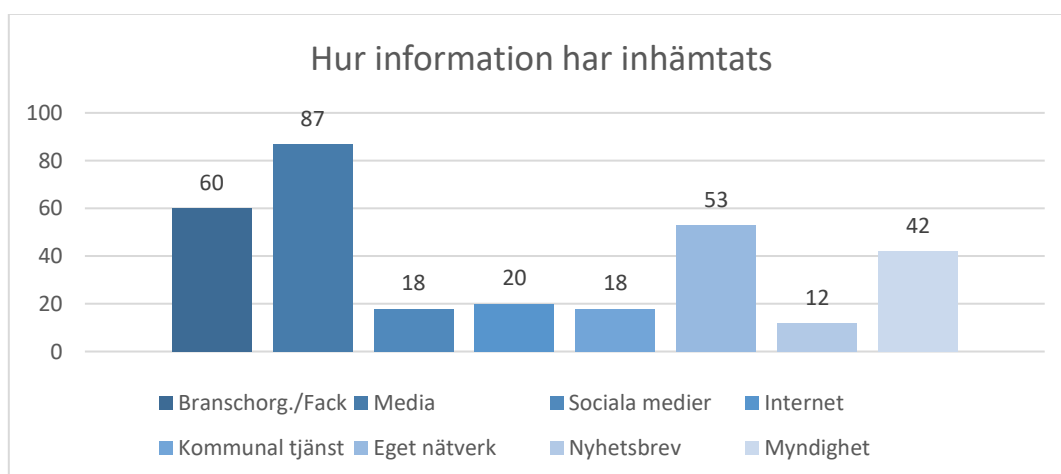
I berättelserna har det blivit tydligt att länets företag är väldigt kreativa, flexibla och uthålliga. Viljan att ställa om är stor, det som saknas är ofta förutsättningar för att genomföra idéerna. Samarbete är ett återkommande svar i sammanställningarna nedan, och många företag utvecklar resonemanget ytterligare. Bland annat talas det om lära av varandra, men även att vi ur ett länsperspektiv kan bli starkare globalt då Norrbotten och norra Sverige besitter en enorm kompetens inom många olika områden.

8. Informationsinhämtning

På frågan om hur företagen hade inhämtat information om dels tillgängliga stöd och insatser, dels marknad och omvärld under och efter Covid-19 ser vi att företagen inte skiljde på de två frågeställningarna. Vi har därför valt att sätta ihop alla svar i en sammanställning. Vanligast är att inhämta information via media, men vi ser även att Branschorganisationer och det egna nätverket är viktiga källor. Särskilt revisorer är duktiga på att informera företag om de olika stöden som finns tillgängliga.

9. Kommentarer från intervjuade företag

Som en avslutande del i denna intervjustudie tar vi med kommentarer som vi tycker är av särskilt intresse eller relevans. Då anteckningar har skett löpande under intervjuernas gång är många av citaten nedkortade, men innebörden av vad de förmedlade finns kvar.

- Otrolig kompetens ute i företagen, det behövs inte coacher för de allra flesta har superkoll på vart de ska. Pengar måste satsas på styrning för företagen att göra omställningar.
- Saknar omsättningsstöd, lönestöd inför kommande säsong för att kunna skriva kontrakt med anställda (enskilt viktigaste stödet).
- Den sänkta arbetsgivaravgifterna i glesbygd (10%) är borttagen. Nu har man lika som alla andra. Saknar en samordnande funktion som driver företagarnas frågor.
- Vi behöver hjälp med att starta upp efter Corona och ta vara på eventuella möjligheter som skapats pga. krisen. En driven projektledare som råddar detta och skapar nya och större affärer i hela Sverige, skapar design, marknadsföring, storytelling. Lyfter oss tillsammans.
- Saknar energiboost och inspiration, att faktiskt orka vara företagare. Är det värt att vara företagare?
- Jag skulle vilja ha bollplank, nätverk, dialog för att kunna lyfta blicken och tänka kreativt.
- Saknar rena stöd. Se vad kostar firman att driva, de är ett så litet stöd som krävs för att överleva, men det är ont om tid.
- Saknar bredbandsuppkoppling för att kunna satsa på en digital plattform för utbildningar.
- Om Sverige vill ha kvar besöksnäring måste de ställa upp nu. Det finns ju pengar! Efter Corona har vi guldläge att sälja glesheten som världen eftersträvar, men det kan vi bara göra om det finns kvar några företag. Vi klarar inte att övervintra utan hjälp. Om nästa vintersäsong också försvinner så försvinner vi, och i glesbygden har företagarna sina privata hus mm som säkerhet för lån eftersom banken kräver det. Det blir katastrof!
- Vi har tagit extra personal pga. hög arbetsbelastning, många beställningar, senaste veckorna har vi haft 50–60 per extra. Att jaga och skynda på leveranser tar också extra mantimmar nu. Vi tar mer höjd för de långa leveranstiderna i världen nu när vi lovar våra leveranstider till kund.
- Paketerat mer och tydligare. Vill äga koncept kring paketering. Tyska reseagenter förpackar ofta utan att vi vet om att vi är en del i ett paket.
- Det är besvärande med dubbla budskap, res inte men anläggningarna kan hålla öppet.
- Norrbotten måste lobba mer för att Sverige inte ska överbeskydda naturen, vi måste vara minst lika snabbfotade som våra grannländer. Det gäller strandskydd, byggregler, kapitaltillgång, effektiv administration och tillståndsprocess.
- Säljet! Var ska vi sälja, hur ska vi sälja när alla mässor ställs in och återförsäljare stänger. Frustrerande att det inte finns några öppningar. Gamla kunder kan man möta med video men var hittar vi de nya, hur får vi kontakt med dem?
- Vi behöver alla hjälpa till att reparera tillit och samarbetsanda över gränsen här. Det är många som upplever att de blivit illa behandlade av gränsvakterna och det talas illa om svenskar på finska sidan. Alla som jobbar i Sverige ses som pestsmittade, och ibland även deras familjer. Stämningen har blivit annorlunda mellan länderna.
- Ekonomisk åtgärd som saknas? Nej, vi vill investera istället, nytt affärssystem, öka digitaliseringen.
- Vi ställer om från internationellt till regionalt och kanske nationellt. Men alla andra styr ju också om till samma kundgrupp, och dumpar priserna. Det håller inte.
- Stöd för anställda har många gånger presenterats som företagsstöd.

- Men jag har stängt av nu, orkar inte se nyheter eller hålla reda på stöd de pratar om. Det handlar aldrig om oss ändå.
- Vi köper komponenter från Sverige och Finland, men dom är tillverkade i andra länder. Vi både importerar och exporterar varor. Lockdown i Italien påverkade oss. Vi fick inga komponenter.
- Man behöver se över de finansiella stödsystemen i Sverige, kompetensutveckling inom hållbarhet.
- Efter Corona finns ett tillfälle för att göra landsbygden mer attraktiv, många kommer att vara öppna för att flytta dit och starta verksamheter. Det behövs stimulanspaket för att gynna det, se till att det finns tomter, banklån och snabb administration för tillstånd, bygglov mm.
- Utbildningsorganen har stängt ner, så vi kommer inte att ha behörig personal som får köra om man inte får till det innan september.
- Externt stöd/konsult med ekonomisk kunskap som kan kolla i företagets alla delar, hur länge håller det? Vad är affärsstrategiskt smartast. Exempel: högre omsättning och lägre vinst pga. högre kostnader, eller lägre omsättning men högre vinst pga. lägre kostnader.
- Enskilda firmor är undantagna från många stöd, det krävs att man har AB många gånger för att kunna få stödet.
- Korttidspermittering men jag begriper inte varför den som är korttidspermitterad ska gå hemma 60% av tiden? Kan de inte jobba och göra nytta fast staten betalar?
- HUR kan kommunerna uppfylla sina förpliktelser utan att det blir betungade.

Bilaga 1

Frågeformulär

Inledande information

På uppdrag av Region Norrbotten genomför Norrbottens Handelskammare denna intervju. Vi räknar med att intervjua över 100 företag där ni är ett av dem. Syftet är att ta fram ett underlag som kan användas vid olika inspel från regeringen av stödformer till företag som drabbats av negativa effekter till följd av Covid-19. Regler för Regionala stödformer kommer att finnas på Region Norrbottens hemsida. Uppgifterna som vi får kommer att behandlas konfidentiellt av uppdragsgivare och utförare och kommer enbart vara underlag för framtagande och uppföljning av nya stödformen samt eventuella andra insatser för företag kopplade till Covid-19. Intervjun görs med VD eller motsvarande.

Företagsnamn:

Bransch:

Bolagsform:

Intervjuad:

Antal anställda enligt lönelista:

Omsättning:

2018

2019

Hur bedömer ni att Covid-19 har påverkat er verksamhet på kort sikt, på en skala 1–5, där 1 är ingen påverkan och 5 väldigt stor påverkan:

Hur bedömer ni att Covid-19 kommer att negativt påverkat er verksamhet på lång sikt, på en skala 1–5, där 1 är ingen påverkan och 5 väldigt stor påverkan:

Anser ni att ni ingår i en internationell eller nationell värdekedja:

Om ni har blivit negativt påverkade vilka kostnader är de mest betungande, exemplifiera:

Vilka ekonomiska åtgärder har ni

vidtagit

tagit del av

behöver vidta

saknar

Om ni ser att ändrade förutsättningar kommer att påverka er verksamhet så det kräver en affärsstrategisk omställning efter Covid-19, vilka åtgärder kommer att behövas eller har redan behövts?

Åtgärder som vidtagits

Åtgärder som behöver vidtas

Åtgärder som saknas

På vilket sätt har ni som företag hållit er informerade om

tillgängliga stöd och insatser

marknad och omvärld under och efter Covid-19